A. PRIEŠISTORĖ

1 Pirmasis pasakojimas apie Kūrimą* 1 Pradžioje Dievas sukūrė dangų ir žemę. 2 O žemė buvo padrika ir dyka, tamsa gaubė bedugnę,* ir vėjas iš Dievo dvelkė viršum vandenų.

3* Tuomet Dievas tarė: "Tebūna šviesa!" Ir šviesa pasirodė. 4 Dievas matė, kad šviesa buvo gera, ir Dievas atskyrė šviesą nuo tamsos. 5 Dievas pavadino šviesą Diena, o tamsą Naktimi. Atėjo vakaras ir išaušo rytas, pirmoji diena.*

6 Dievas tarė: "Tebūna skliautas* viduryje vandenų ir teatskiria vandenis nuo vandenų!" 7 Dievas padarė skliautą ir atskyrė vandenis, buvusius po skliautu, nuo vandenų, buvusių viršum skliauto. Taip ir įvyko. 8 Dievas pavadino skliautą Dangumi. Atėjo vakaras ir išaušo rytas, antroji diena.

9 Dievas tarė: "Tebūna sutelkti vandenys po Dangumi į vieną vietą ir tepasirodo sausuma!" Taip ir įvyko. 10 Dievas pavadino sausumą Žeme, o vandenų telkinį Jūromis.* Ir Dievas matė, kad tai gera. 11* Dievas tarė: "Teželdina Žemė augmeniją: augalus, duodančius sėklą, ir visų rūšių vaismedžius, nešančius žemėje vaisius su sėklomis!" Taip ir įvyko. 12 Žemė išželdino augmeniją: augalus, duodančius visų rūšių sėklą, ir visų rūšių medžius, vedančius vaisius su sėklomis. Ir Dievas matė, kad tai gera. 13 Atėjo vakaras ir išaušo rytas, trečioji diena.

14* Dievas tarė: "Tebūna šviesuliai dangaus skliaute dienai nuo nakties atskirti! Teženklina jie šventes, dienas ir metus, 15 tebūna jie šviesuliai dangaus skliaute žemei apšviesti!" Taip ir įvyko. 16 Dievas padarė du didžiulius šviesulius – didesnįjį šviesulį dienai valdyti ir mažesnįjį šviesulį nakčiai valdyti – ir žvaigždes. 17 Dievas sudėjo juos į dangaus skliautą šviesti žemei, 18 valdyti dienai bei nakčiai ir atskirti šviesai nuo tamsos. Ir Dievas matė, kad tai gera. 19 Atėjo vakaras ir išaušo rytas, ketvirtoji diena.

20 Dievas tarė: "Teknibžda vandenyse gyvūnų daugybė, teskraido paukščiai viršum žemės po dangaus skliautu!" Taip ir įvyko. 21 Dievas sukūrė didžiąsias jūros pabaisas bei visus judančius visų rūšių gyvūnus, kurie knibžda vandenyse, ir visus visų rūšių sparnuočius. Ir Dievas matė, kad tai gera. 22 Dievas palaimino juos, tardamas: "Būkite vaisingi ir dauginkitės! Pripildykite jūrų vandenis, o paukščiai tesidaugina žemėje!" 23 Atėjo vakaras ir išaušo rytas, penktoji diena.

24 Dievas tarė: "Tepagimdo žemė visų rūšių gyvūnus: galvijus, roplius ir visų rū-

---

1,1-2,4a: Šis skaitinys yra visos Penkiaknygės įvadas. Iš pirmapradžio chaoso Dievas sukūrė tvarkingą pasaulį, suteikdamas žmogui – vyrui ir moteriai – ypatingą vietą.

1,2: *Bedugnė*: pasak senovės semitų kosmogonijos, pirmapradis vandenynas.

1,3-5: Kūrimas žodžiu pabrėžia visapusišką Dievo suverenumą (žr. Ps 33,6) ir rodo į tikėjimo tiesą, kad pasaulis buvo Dievo sukurtas iš nieko (žr. 2 Mak 7,28). Pirmasis kūrinys yra šviesa (žr. 2 Kor 4,6), – ji prasiveržia net prieš saulės sukūrimą (žr. 14-18 eilutes) ir yra atskiriama nuo nakties, nesukurtos tamsos likučio.

1,5: Senovėje, kaip ir nūdien, pagal žydų mąstyseną, diena prasideda saulėlydžiu. Dievo veiksmai kuriant pasaulį rikiuojami į šešias dienas, norint išryškinti izraeliečių religijoje šabo poilsio šventumą septintąją savaitės dieną.

1,6-8: *Skliautas*: buvo laikoma, kad erdvė yra standus skliautas, pajėgus atskirti vandenis.

1,9-10: Jūroms, pirmapradžio chaoso likučiams, buvo duotos ribos prie Žemės pakraščių (žr. Ps 139,9; Pat 8,29), kur jos nesiliauja grasinti Dievo kūrinijai (žr. Ps 104,7-9).

1,11-12: Augmenija buvo Dievo sukurta tik netiesiogiai, – Kūrėjo įsakymas davė motinai žemei galią būti vaisingai.

1,14-19: Saulė, mėnulis ir žvaigždės nėra dievai.

šių laukinius gyvulius!" Taip ir įvyko.
25 Dievas padarė visų rūšių laukinius žemės
gyvulius, visų rūšių galvijus ir visų rūšių
žemės roplius. Ir Dievas matė, kad tai gera.
26* Tuomet Dievas tarė: "Padarykime
žmogų pagal mūsų paveikslą ir panašumą; tevaldo jie* ir jūros žuvis, ir padangių sparnuočius, ir galvijus, ir visus laukinius žemės gyvulius, ir visus žemėje šliaužiojančius roplius!"

27 Dievas sukūrė žmogų pagal savo
paveikslą,
pagal savo paveikslą sukūrė jį;
vyrą ir moterį; sukūrė juos.*

28 Dievas juos palaimino, tardamas: "Būkite vaisingi ir dauginkitės, pripildykite žemę ir valdykite ją! Viešpataukite ir jūros žuvims, ir padangių paukščiams, ir visiems žemėje judantiems gyvūnams.

29 Dievas tarė: "Štai aš jums daviau visus, visoje žemėje sėklą teikiančius augalus ir visus medžius, kurie veda vaisius su
sėklomis; jie bus jums maistas. 30 O visiems laukų gyvuliams, visiems padangių paukščiams ir visiems žeme rėpliojantiems gyvūnams, turintiems gyvybės alsavimą, {daviau} maistui visus žaliuosius augalus".
Taip ir įvyko. 31 Dievas apžvelgė visa, ką
buvo padaręs, ir iš tikrųjų matė, kad buvo labai gera. Atėjo vakaras ir išaušo rytas, šeštoji diena.

2 Taip buvo atbaigti dangus ir žemė bei
visa jų galybė. 2 Kadangi septintą dieną Dievas buvo užbaigęs darbus, kuriais buvo užsiėmęs, jis ilsėjosi septintą dieną
nuo visų darbų, kuriuos buvo atlikęs. 3 Dievas palaimino septintąją dieną ir padarė ją šventą, nes tą dieną jis ilsėjosi nuo visų kūrimo darbų.

4 Toks yra pasakojimas apie dangų ir žemę, kai jie buvo sukurti.

Antrasis pasakojimas apie Kūrimą* Tą dieną, kai VIEŠPATS Dievas padarė žemę ir dangų,
5 kai žemės laukuose dar nebuvo jokių krūmokšnių ir dar nebuvo išdygusi jokia laukų žolė, nes VIEŠPATS Dievas dar nebuvo siuntęs žemėn lietaus ir žmogaus dar nebuvo dirvai arti,
6 tik versmė tryško iš žemės ir drėkino visą
dirvos paviršių, – 7 tuomet VIEŠPATS Dievas padarė žmogų iš žemės dulkių* ir įkvėpė jam į nosį gyvybės alsavimą. Taip žmogus tapo gyva būtybe.

8 VIEŠPATS Dievas užveisė sodą Edene,* rytuose, ir ten įkurdino žmogų, kurį
buvo padaręs. 9 Iš žemės VIEŠPATS Dievas

Žmogaus likimo jie nelemia, kaip buvo tikima senovėje. Jie yra tik šviesuliai!

1,26: Iškilmingas Dievo pareiškimas pabrėžia, kad žmogaus sukūrimas yra Kūrimo viršūnė. Daugiskaita *mes* ir *mūsų* turbūt yra užuomina į dangiško Dievo dvaro būtybes (žr. 1 Kar 22,19; Job 1,6). *Paveikslas* ir *panašumas* ne fizinis, bet dvasinis gimininguma ir užduotis apreikšti Dievo viešpatavimą žemėje, panašiai kaip vaikas apreiškia tėvus (žr. Pr 5,3). ... *tevaldo jie*: žmonės, arba žmonija.

1,27: ... *juos*: vyrą ir moterį.

2,4b-25: Šio skaitinio pagrindinis turinys yra žmogaus – vyro ir moters – sukūrimas. Jis yra daug senesnis už Pr 1,1-2,4a pasakojimą apie Kūrimą. Pasak jo, Dievas sukūrė žmogų anksčiau negu kitus savo kūrinius, sukurtus žmogaus labui.

2,7: Dievas vaizduojamas puodžiumi, lipdančiu žmogaus kūną iš molio. Hebrajų kalboje žaidžiama žodžiais *Adam* – žmogus ir *adama* – žemė. *Adam* dar nėra tikrinis daiktavardis, bet raiškus žodis, vaizdžiai susiejantis *adam/žmogų* su *adama/žeme*. Žemė – dužli, dužlus žmogus, nes yra Žeminis, arba Žemės vaikas. *Gyvybės alsavimas* iš Dievo, padarantis Žemės vaiką didingą, vaizduojamas alsavimu. *Gyva būtybė*, arba gyvūnas su gyvybės alsavimu/siela.

2,8: *Edenas*: čia vartojamas pietinės Mesopotamijos sričiai paženklinti. Pats žodis yra iš šumerų kalbos ir reiškia *derlingą lygumą*. Panašiai skambantis hebrajų kalbos žodis reiškia *malonumą*. Todėl Edeno sodas buvo suprastas kaip *Malonumų sodas*, mums žinomas kaip Rojus.

išaugino įvairių medžių, gražių akims ir gerų maistui, su gyvybės medžiu sodo viduryje ir gero bei pikto pažinimo medžiu.

10* Upė išsilieja Edene sodui drėkinti. Už sodo ji skiriasi į keturias upes. [11]Pirmosios vardas yra Pišonas. Tai toji, vingiuojanti per visą Havilos kraštą,kuriame yra aukso. {[12] To krašto auksas yra rinktinis. Ten yra ir bdelio bei lazurito.} [13]Antrosios upės vardas yra Gihonas. Tai toji, kuri vingiuoja per visą Kušo kraštą. [14]Trečiosios upės vardas yra Tigris. Tai toji, kuri teka į rytus nuo Asirijos. O ketvirtoji upė yra Eufratas.

15 VIEŠPATS Dievas paėmė žmogų ir apgyvendino jį Edeno sode, kad jį dirbtų ir juo rūpintųsi. [16]Ir įsakė žmogui VIEŠPATS Dievas, tardamas: “Nuo visų sodo medžių tau leista valgyti, [17]bet nuo gero bei pikto pažinimo medžio tau neleista valgyti, nes kai tik nuo jo užvalgysi, turėsi mirti”.

18 VIEŠPATS Dievas tarė: “Negera žmogui būti vienam. Padarysiu jam tinkamą bendrininką”. [19]Taigi VIEŠPATS Dievas padarė iš žemės visus laukinius gyvulius bei visus padangių paukščius ir atvedė juos pas žmogų parodyti, kaip jis juos pavadins. Kokiu vardu žmogus pavadins kiekvieną gyvą būtybę, toks turės būti jos vardas. [20]Žmogus davė vardus visiems galvijams, visiems padangių paukščiams ir visiems laukiniams žvėrims, tačiau sau tinkamo bendrininko nesurado.

21 Tuomet VIEŠPATS Dievas užmigdė žmogų kietu miegu ir, jam miegant, išėmė vieną jo šonkaulių, o jo vietą užpildė raumenimis. [22]O iš šonkaulio, kurį VIEŠPATS Dievas buvo išėmęs iš žmogaus, padarė moterį ir atvedė ją pas žmogų. [23]*O žmogus ištarė:

“Ši pagaliau yra kaulas mano kaulų
ir kūnas mano kūno.
Ši bus vadinama Moterimi,
nes iš jos Vyro ji buvo paimta”.

24 Todėl vyras palieka savo tėvą ir motiną, glaudžiasi prie savo žmonos, ir jie tampa vienu kūnu.*

25 Jiedu buvo nuogi, žmogus ir jo žmona, tačiau jie nejautė jokios gėdos.

3 Pasakojimas apie nupuolimą: pikto kilmė [1]O žaltys buvo suktesnis už visus kitus laukinius gyvulius, kuriuos VIEŠPATS Dievas buvo padaręs. Jis paklausė moterį: “Ar tikrai Dievas sakė: ‘Nevalgykite nuo jokio medžio sode!’?” [2]Moteris atsakė žalčiui: “Vaisius sodo medžių mes galime valgyti. [3]Tik apie vaisių medžio sodo viduryje Dievas sakė: ‘Jūs nuo jo nevalgysite nei jo liesite, kad nemirtumėte!’ ” [4]Bet žaltys tarė moteriai: “Jūs tikrai nemirsite! [5]Ne! Dievas gerai žino, kad atsivers jums akys, kai tik jo užvalgysite, ir jūs būsite kaip Dievas,* kuris žino, kas gera ir kas pikta”. [6]Kai moteris pamatė, kad tas medis buvo geras maistui, kad jis buvo žavus akims ir kad tas medis žadėjo duoti iš-

---

2,10-14: *Išsilieja*: per potvynį išeina iš savo vagos. Edenas, pasak šio skaitinio, yra arti Persijos įlankos, kur Tigris ir Eufratas susijungia su dviem kitomis srovėmis, sudarydamos vieną upę. Kušo kraštas čia ir Pr 10,8 tekste yra ne Etiopija (Nubia), bet kasitų šalis į rytus nuo Mesopotamijos.

2,23: Hebrajiškame tekste žaidžiama dviem panašiai skambančiais žodžiais: *iša* – moteris ir *iš* – vyras. Lietuviškai vysk. A Baranauskas bandė šį skambesį išreikšti *vyras* ir *vyrienė* vertimu. Liuteris – *Männin* ir *Mann*. Angliškai – *woman* ir *man*. Įkvėptasis autorius pabrėžia, kad vyras ir moteris turi tą pačią prigimtį: abu yra stiprūs/orūs, nes dalijasi *kaulo stiprumu*, abu yra dužlūs, nes dalijasi *kūno trapumu*.

2,24: *Vienu kūnu*: įkvėptasis autorius pabrėžia, kad moterystės ryšys yra Kūrėjo dovana.

3,5: ... *kaip Dievas,kuris žino*, arba ... *kaip dievai, kurie žino*, nes žodis *Elohim* gali reikšti ir tikrąjį Dievą, ir pagonių dievus.

minties, ji skynėsi jo vaisiaus ir valgė, davė
jo ir savo vyrui, buvusiam su ja, ir jis valgė.
7 Tuomet abiejų akys atsivėrė ir jiedu su-
prato esą nuogi. Jie susiuvo figmedžio lapus
ir pasidarė sau juosmens aprišalus.

8 Išgirdę garsą VIEŠPATIES Dievo, vaikš-
čiojančio sode pavakario vėjeliui* dvel-
kiant, žmogus ir jo žmona pasislėpė nuo
VIEŠPATIES Dievo veido tarp sodo me-
džių. 9 Bet VIEŠPATS Dievas pašaukė žmo-
gų ir paklausė: "Kur tu esi?" 10 Jis atsiliepė:
"Išgirdau tavo garsą sode ir nusigandau,
nes buvau nuogas, todėl pasislėpiau".
11 {Dievas} jo klausė: "Kas gi tau pasakė,
kad tu nuogas? Ar valgei vaisių nuo me-
džio, kurio vaisių buvau tau įsakęs neval-
gyti?" 12 Žmogus atsakė: "Moteris, kurią
tu man davei būti su manimi, man davė
vaisių nuo to medžio, aš ir valgiau". 13 VIEŠ-
PATS Dievas kreipėsi į moterį: "Kodėl tu
taip padarei?" Moteris atsakė: "Žaltys mane
apgavo, aš ir valgiau". 14 VIEŠPATS Dievas
tarė žalčiui:

"Kadangi tu taip padarei,
esi prakeiktas
tarp visų gyvulių ir
tarp visų žvėrių.
Ant pilvo šliaužiosi
ir dulkes ėsi
visas savo gyvenimo dienas.
15 Aš sukelsiu priešiškumą
tarp tavęs ir moters,
tarp tavo palikuonių ir jos
palikuonių;
jis kirs tau per galvą,
o tu kirsi jam į kulną".*
16 O moteriai jis tarė:
"Aš padauginsiu tavo skausmus
ir nėštumą, –
skausme gimdysi vaikus, –
bet aistringai geisi savo vyro,
ir jis bus tavo galva".

17 O žmogui jis tarė:
"Kadangi tu paklausei savo
žmonos balso
ir valgei nuo medžio,
apie kurį buvau tau įsakęs:
'Nuo jo nevalgysi!' –
tebūna už tai pasmerkta žemė, –
triūsu maitinsies iš jos
visas savo gyvenimo dienas.
18 Erškėčius ir usnis tau ji želdins,
maitinsies laukų augalais.
19 Savo veido prakaitu valgysi duoną,
kol sugrįši žemėn,
nes iš jos buvai paimtas.
Juk tu dulkė esi
ir į dulkę sugrįši!"

20* Žmogus pavadino savo žmoną Eva,
nes ji buvo visų gyvųjų motina. 21 VIEŠ-
PATS Dievas padarė drabužius iš kailių
žmogui bei jo žmonai ir juos aprengė.

22 Tuomet VIEŠPATS Dievas tarė: "Tik
pažiūrėk! Žmogus tapo kaip vienas iš mū-
sų, žinantis gera ir pikta. Kad tik jis kartais
netiestų savo rankos, nepasiimtų ir nuo gy-
vybės medžio, valgytų ir gyventų amži-
nai!.." 23 Todėl VIEŠPATS Dievas išsiuntė jį
iš Edeno sodo dirbti žemės, iš kurios jis

3,8: Palestinoje prieš saulei leidžiantis ima pūsti nuo jūros gaivus vėjas.

3,15: *Jis kirs tau per galvą, o tu kirsi jam į kulną*: kadangi šis įvardis nurodo į kolektyvinį daiktavardį – *palikuonis*, t.y. moters palikuonis daugiskaita – tikslesnis įkvėptojo autoriaus žodžių vertimas būtų: *Jie kirs tau per galvą ...* . Tačiau vėlesnė teologija čia matė kur kas daugiau negu priešiškumą tarp žalčių ir žmonių. Ilgainiui žaltys buvo suprastas kaip šėtonas (žr. Išm 2,24; Jn 8,44; Apr 12,9; 20,2), kurio būsimą nugalėjimą – sutriuškinimą vaizduoja galvos ir kulno kontrastas. Kadangi *pasirodė Dievo Sūnus, kad velnio darbus sugriautų* (1 Jn 3,8), šis tekstas gali būti laikomas pirmuoju Atpirkėjo pažadu nupuolusiai žmonijai.

3,20: Ši eilutė, rodos, yra ne savo vietoje. Ji būtų prasmingesnė po 24-osios eilutės. Hebrajiškasis Evos vardas *Havva* giminingas žodžiui *haj/ja* – gyvasis/-oji.

buvo paimtas. 24 Išvaręs žmogų, jis pastatė
į rytus nuo Edeno sodo kerubus ir liepsna
švytruojantį kalaviją* – kelio prie gyvybės
medžio saugoti.

3,24: *Liepsna švytruojantis kalavijas*: žaibas.